روزنامه خبری، تحلیلی، دانشگاهی صبح ایران
صدای نخبگان، نگاه جوانان

فرهیختگان

۱۶ صفحه
۳۰۰۰ تومان

شماره مسلسل ۴۵۷۶
یکشنبه ۲۰ فروردین ۱۴۰۲
۱۸ رمضان ۱۴۴۴
۹ آوریل ۲۰۲۳
شماره ۳۸۳۸

www.Fdn.ir | Sun | 9 Apr 2023 | vol.14 | No. 3838 | 16 Pages

سریال‌سازان مصری، سوری، کویتی و عراقی برای ماه رمضان سنگ تمام گذاشتند

درحسرت سریال‌های رمضانی کشورهای عربی

صفحه‌های ۱۲ و ۱۳

چرا نتانیاهو فتیله را پایین کشید؟

نخست‌وزیر رژیم صهیونیستی نگران فعال شدن جبهه‌های مختلف است

صفحه ۷

سیاستگذاری آشفته در بازار، صنعت خودرو را به کجا می‌برد؟

مرگ خودخواسته خودرو

صفحه ۸

عناصر اصلی برانداز امیدی به احیای شرایط پاییز ۱۴۰۱ ندارند

سیرک اپوزیسیون به روایت اپوزیسیون

۲»

آرامش کنونی فضای دانشگاه‌ها را نباید با سهل‌انگاری در انتشار اخبار غلط از بین برد

فیک‌نیوز شدن دور نیست حتی شما استاد عزیز!

۳»

معاون علوم انسانی و هنر دانشگاه آزاد در گفت‌وگو با «فرهیختگان»:

رشته‌های علوم انسانی و هنر صاحب سرا می‌شوند

۴»

یادداشت - ۱

اصالت دیپلماسی منطقه‌ای فعال

روح‌الله قاسمیان
دکترای روابط بین‌الملل

رایزنی‌ها و ملاقات‌های موثر مقامات جمهوری اسلامی ایران با همتایان منطقه‌ای خود همچنان ادامه دارد. عادی‌سازی روابط تهران-ریاض و متعاقبا ترسیم منظومه امنیتی-سیاسی مشترک میان تهران و کشورهای عضو شورای همکاری خلیج فارس، جملگی مصادیق دیپلماسی پویای منطقه‌ای کشورمان محسوب می‌شوند. کمتر سیاستمدار و تئوریسینی در حوزه روابط بین‌الملل، نسبت به اصالت دیپلماسی منطقه‌ای و نقش آن در کسب فرصت‌ها و دفع تهدیدات تردید دارد. با گذار بشریت به هزاره سوم، شاهد تبدیل «دیپلماسی منطقه‌ای» به یک «مصدر راهبردی» هستیم. برخی نظریه‌پردازان تلاش می‌کنند دیپلماسی منطقه‌ای را در مقابل دیپلماسی فرامنطقه‌ای قرار داده یا حتی آن را نافی ارتباط با دیگر کشورهای جهان (که در نقاط دورتر قرار گرفته‌اند) تلقی کنند اما این یک خطای راهبردی محسوب می‌شود!

دیپلماسی منطقه‌ای نه‌تنها در تعارض با دیپلماسی فرامنطقه‌ای قرار ندارد، بلکه مسیر صحیح رسیدن به ارتباطات سیاسی موثر و صحیح در قبال دیگر بازیگران جهانی محسوب می‌شود. چنانچه اشاره شد، تحقق دیپلماسی فعال منطقه‌ای، امکان مانور هوشمندانه در حوزه سیاست خارجی و تفکیک بازیگران فرامنطقه‌ای مطلوب و نامطلوب از یکدیگر را خواهد داد. واقعیت امر این است که پس از انعقاد برجام، برخی آدرس‌ها و نشانه‌های انحرافی در حوزه دیپلماسی به افکار عمومی کشور مخابره شد که یکی از آنها، اصالت دیپلماسی فرامنطقه‌ای و قدرت تنظیم‌گری بازیگران غربی در قبال رفتار بازیگران منطقه بود. مطابق این پیش‌فرض، تصور می‌شد که در صورت انعقاد هرگونه توافقی میان تهران و واشنگتن (و تروییکای اروپایی)، رفتار بازیگران منطقه به‌صورت خودکار تحت‌تاثیر این واقعه قرار خواهد گرفت و شاهد تنظیم آن به سود منافع ملی ایران خواهیم بود. اما این مساله تحقق پیدا نکرد! حتی در دوران ریاست‌جمهوری باراک اوباما و قبل از خروج دولت ترامپ از برجام، شاهد همپیمانی برخی کشورهای عربی حوزه خلیج‌فارس و رژیم اشغالگر قدس علیه تهران بودیم. بخشی از این همپیمانی ناشی از ذات بدعهد و ریاکارانه غرب (آمریکا-اروپا) در مناسبات جهانی بوده و بخشی دیگر، ناشی از عدم ترسیم و محاسبه درست نسبت دیپلماسی منطقه‌ای و فرامنطقه‌ای در حوزه سیاست خارجی کشور.

اکنون شاهد یک ریل گذار معقول، واقع‌بینانه و موثر در حوزه سیاست خارجی هستیم که در آن دیپلماسی فرامنطقه‌ای و منطقه‌ای به پای یکدیگر قربانی نمی‌شوند و نسبتی معقول و متوازن میان این دو برقرار خواهد شد. خروجی مذاکرات اقتصادی، امنیتی و سیاسی تهران و بازیگران منطقه‌ای، قطعا خود یکی از عوامل موثر در چینش صحیح شرکای فرامنطقه‌ای ما و احصا و محاسبه دقیق وزن بازیگران محسوب می‌شود. یکی از عوامل نارضایتی شدید رژیم اشغالگر قدس و برخی بازیگران غربی از تقویت مولفه‌های دیپلماسی منطقه‌ای جمهوری اسلامی ایران، تبعات موثر این دیپلماسی پویا بر فرصت‌سازی‌ها و تهدیدزدایی‌های کشورمان در حوزه روابط بین‌الملل است. بدیهی است که باید با قوت، هوشمندی و آینده‌نگری موثر، این مسیر را با صلابت ادامه داد.

یادداشت - ۲

اهداف ریاض از ورود به سازمان همکاری شانگهای

توحید ورستان
دکترای اقتصاد انرژی

کابینه عربستان سعودی به ریاست ملک سلمان بن عبدالعزیز، در ۳۰ مارس ۲۰۲۳ موافقت خود را برای پیوستن این کشور به سازمان همکاری شانگهای (SCO) اعلام کرد. سازمان همکاری شانگهای که به‌عنوان یک سازمان سیاسی، اجتماعی و اقتصادی تاسیس شده است، بر مسائل امنیتی منطقه‌ای تمرکز دارد و در سال‌های اخیر، تمرکز فزاینده‌ای بر پیوندهای اقتصادی نزدیک‌تر بین اعضا داشته است. سازمان شانگهای در قالب یک اتحاد سیاسی، اقتصادی و نظامی در سال ۲۰۰۱ در میان ۶ کشور چین، روسیه، قزاقستان، قرقیزستان، تاجیکستان و ازبکستان تاسیس شد و در سال ۲۰۱۷ هند و پاکستان به عضویت آن درآمدند و ایران نیز در سپتامبر ۲۰۲۱ به آن پیوست. کشورهای این سازمان ۶۰ درصد از منطقه اوراسیا را با جمعیت ۳٫۲ میلیارد نفری و اقتصاد ۲۰ تریلیون دلاری پوشش می‌دهند. کشورهای ناظر این سازمان شامل افغانستان، بلاروس و مغولستان و «شرکای گفت‌وگوی» سازمان شامل ارمنستان، آذربایجان، کامبوج، نپال، سریلانکا، ترکیه و در نهایت عربستان سعودی هستند که همگی کشورهای نامزد عضویت کامل در این سازمان هستند. اعضای سازمان همکاری شانگهای نزدیک به نیمی از جمعیت جهان و نزدیک به سه‌پنجم خشکی‌های اوراسیا را تشکیل می‌دهند که آن را به بزرگ‌ترین اتحاد سیاسی منطقه‌ای جهان تبدیل می‌کند. این سازمان اغلب در غرب «اتحاد شرق» نامیده می‌شود. در سال ۲۰۰۸ سازمان شانگهای براساس ماده ۱۴ اساسنامه خود، عنوان «شریک گفت‌وگو» را اضافه کرد که به کشور اطلاق می‌شود که در اهداف و اصول خود با سازمان همکاری شانگهای مشترک بوده و مایل به برقراری روابط مشارکتی با این سازمان است. چندین کشور در سازمان شانگهای از جایگاه شریک گفت‌وگو برخوردار هستند: ارمنستان، آذربایجان، کامبوج، نپال، سریلانکا، ترکیه، مصر و قطر در سپتامبر گذشته به آن پیوستند. همچنین عراق، مالدیو، اوکراین و ویتنام برای داشتن همین وضعیت درخواست کردند.

دلایل درخواست ریاض

به‌باور کارشناسان تصمیم عربستان سعودی برای پیوستن به سازمان همکاری شانگهای به‌عنوان شریک گفت‌وگو دو دلیل مهم دارد. نخست، تصمیم عربستان سعودی برای پیوستن به سازمان همکاری شانگهای یک نمونه خوب از نزدیکی فزاینده ریاض با پکن است. یکی از دلایلی که ریاض به دنبال تقویت روابط با پکن بوده، بدتر شدن روابط دوجانبه آمریکا و عربستان در دوران ریاست‌جمهوری جو بایدن است. عامل دیگر در اینکه عربستان سعودی به دنبال بهبود روابط با چین است، توجه کمتر واشنگتن به وضعیت امنیتی در خاورمیانه در سال‌های اخیر بوده است. درحالی که بایدن در سال گذشته به عربستان سعودی سفر کرد، وقتی ایالات متحده به همراه سایر کشورها از عربستان سعودی به‌عنوان بزرگ‌ترین تولیدکننده در سازمان کشورهای صادرکننده نفت (اوپک) درخواست افزایش تولید نفت را داشتند، ریاض از انجام این کار خودداری کرد. در اکتبر ۲۰۲۲، اوپک به رهبری عربستان سعودی و متحدانش (اوپک پلاس) تصمیم خود را برای کاهش تولید نفت اعلام کردند. بایدن گفته بود این اقدام «عواقبی» خواهد داشت.

در دسامبر ۲۰۲۲، رئیس‌جمهور چین، شی جین‌پینگ از عربستان سعودی بازدید و همچنین در اولین اجلاس سران شورای همکاری چین و خلیج (GCC) شرکت کرد که نشان می‌دهد نه‌تنها سعودی‌ها بلکه سایر کشورهای خلیج‌فارس مانند امارات مایل به تقویت روابط با پکن هستند. نمونه دیگر از نفوذ فزاینده چین در خاورمیانه و همچنین روابط رو به رشد عربستان سعودی با چین قرارداد بین ریاض و تهران بود که در ۱۰ مارس ۲۰۲۳ با میانجیگری پکن امضا شد. هر دو کشور روابط دیپلماتیک خود را از سر خواهند گرفت و سفارت‌های خود را بازگشایی خواهند کرد. تصمیم ریاض برای عضویت در سازمان همکاری شانگهای توسط غرب به‌دقت زیر نظر خواهد بود. آرامکو عربستان سعودی همچنین اخیرا اعلام کرد که ۱۰ درصد از سهام شرکت پتروشیمی Rongsheng چین را به ارزش ۳٫۶ میلیارد دلار خریداری می‌کند.

دوم، عربستان سعودی به دنبال ارسال یک پیام روشن است که سیاست خارجی آن مبتنی بر دوگانه‌های قدیمی مانند آمریکا و چین نیست. تصمیم ریاض در سال گذشته برای کاهش تولید نفت نمونه‌ای از همسو بودن عربستان و روسیه بود که موجب نارضایتی واشنگتن شد. بنابراین پیوستن به سازمان همکاری شانگهای به آن فرصتی می‌دهد تا روابط خود را نه‌تنها با هند، چین و روسیه که عضو هستند، بلکه با کشورهای آسیای مرکزی و ایران نیز تقویت کند. به غیر از نفت و گاز عربستان سعودی همچنین می‌تواند به دنبال هم‌افزایی با کشورهای عضو سازمان همکاری شانگهای در حوزه زیرساخت و اتصال باشد.

تاثیر بر روابط با ایالات متحده

علاوه‌بر حضور ترکیه، مصر و قطر به‌عنوان شرکای گفت‌وگو در سازمان شانگهای، ولادیمیر پوتین رئیس‌جمهور روسیه در سپتامبر ۲۰۲۲ و در جریان اجلاس سران کشورهای سازمان شانگهای، آغاز روند اعطای وضعیت شریک گفت‌وگو را به کویت، امارات و بحرین اعلام کرد که نشان می‌دهد رویکرد متنوع‌سازی روابط بین‌الملل به ویژگی غالب کشورهای منطقه تبدیل شده است. این همچنین نشان‌دهنده روابط رو به رشد چین و روسیه با کشورهای منطقه است، روابطی که تبدیل آنها بعدا به شکل نفوذ سیاسی که با نقش آمریکا در برخی سطوح رقابت می‌کند، دشوار نیست.

با این حال الحاق عربستان سعودی به این سازمان تغییری در توازن روابط بین سعودی و ایالات متحده نیست. ریاض بدون خراب کردن پل‌های ارتباطی خود با ایالات متحده و بدون اغراق در مورد اهمیت پکن در سیاست خارجی، به چین نزدیک می‌شود. به‌ویژه که عربستان سعودی هنوز سال‌ها تا عضویت کامل در سازمان شانگهای فاصله دارد. حتی این عضویت، الزامات امنیتی حیاتی عربستان سعودی را تامین نمی‌کند، به‌ویژه اینکه سازمان همکاری شانگهای را نمی‌توان به‌عنوان مثال با ناتو مقایسه کرد، زیرا این سازمان یک اتحاد نظامی نیست، بلکه در وهله نخست یک اتحادیه اقتصادی-سیاسی است.

درست است که تحولات فوق تغییرات در سیاست عربستان سعودی نقش مهمی دارد اما باید در نظر داشت که چند روز پس از توافق عربستان و ایران، دو شرکت هواپیمایی عربستان سعودی سفارش ۱۲۱ هواپیمای بوئینگ را صادر کردند. کارین ژان پیر، سخنگوی کاخ سفید این اعلام عربستان را «نقطه‌عطف دیگری در هشت دهه همکاری عربستان سعودی و صنعت آمریکا» توصیف کرد. این نکته تاکید می‌کند که عربستان سعودی درحالی که به دنبال تقویت روابط با پکن است، اهمیت حفظ روابط اقتصادی قوی با غرب را درک می‌کند. تصمیم عربستان برای پیوستن به سازمان همکاری شانگهای مهم است و برای پیشبرد اهداف این کشور از یک سیاست خارجی متعادل و همچنین اهداف اقتصادی آن سودمند خواهد بود. باید توجه داشت که سعودی‌ها، چین را بزرگ‌ترین شریک اقتصادی و مقصد حدود یک‌پنجم صادرات خود می‌دانند و از سوی دیگر، ایالات متحده به‌عنوان بزرگ‌ترین شریک امنیتی ریاض است، بنابراین انتخاب یک رابطه بر دیگری - یا حتی کاهش قابل توجه آن - هزینه‌بر خواهد بود. از همین روی، عربستان سعودی مانند بسیاری از کشورهای متوسط دیگر به دنبال رابطه با پکن و واشنگتن است.

ظهور نظم نوین

همچنین براساس برخی گزارش‌ها، عربستان سعودی و مصر برای پیوستن به گروه اقتصادی BRICS، شامل کشورهای بازارهای نوظهور ابراز علاقه کرده است. (BRICS مخفف برزیل، روسیه، هند، چین و آفریقای جنوبی است) این سازمان به دنبال پایان دادن به سیستم تک‌قطبی در جهان است. ترکیه به‌عنوان متحد ایالات متحده و یکی از اعضای ناتو رسما تمایل خود را برای عضویت در هر دو سازمان نشان داده است. برخی از تحلیلگران ارشد، گسترش بریکس و سازمان همکاری شانگهای را ظهور «نظم بین‌المللی جایگزین» می‌دانند اما کشورهایی که به دنبال تعامل بیشتر با سازمان همکاری شانگهای و بریکس هستند از گروه هفت، ناتو یا سازمان ملل فاصله نمی‌گیرند. درمجموع این درخواست عربستان، تمایل به ورود به محور اقتصاد آسیا را تایید می‌کند. به‌ویژه اینکه سازمان شانگهای شکل اولیه خود را با محوریت امنیت در آسیای مرکزی نسبتا کاهش داده و بیشتر به سمت همکاری‌های اقتصادی حرکت کرده است. فرصت‌های سرمایه‌گذاری در آسیای مرکزی از جمله بازسازی در افغانستان و تقویت پیوندهای تجاری مهم با چین و هند مهم‌ترین دستاوردهای بالقوه‌ای است که ریاض روی آن حساب باز می‌کند. علاوه‌بر چین روسیه قطب دیگر سازمان شانگهای است و عربستان سعودی تمایل خود را برای توسعه روابط خود با مسکو در همه سطوح پنهان نمی‌کند.

صدای نخبگان، نگاه جوانان
روزنامه فرهیختگان
FARHIKHTEGAN
farhikhteganonline

انا لله و انا الیه راجعون

برادر ارجمند، سردار سرتیپ پاسدار حسین اشتری
مشاور عالی رئیس ستاد کل نیروهای مسلح در امور امنیتی و انتظامی

درگذشت والده مکرمه جنابعالی را تسلیت عرض نموده، از درگاه خداوند متعال، برای آن مرحومه، علو درجات و رحمت واسعه الهی و برای بازماندگان صبر و اجر مسألت می‌نمایم.

علی‌اکبر ولایتی

انا لله و انا الیه راجعون

جناب آقای احمد صالحی آرا
رئیس محترم مرکز امور شاهد و ایثارگران دانشگاه آزاد اسلامی

با نهایت تاسف و تاثر درگذشت والده مکرمه‌تان را به شما و خانواده محترم‌تان تسلیت عرض کرده و برای آن مرحومه رحمت و مغفرت و برای بازماندگان و خانواده ارجمندتان صبر و اجر از درگاه خداوند متعال مسألت داریم.

روزنامه فرهیختگان

انا لله و انا الیه راجعون

جناب آقای احمد صالحی آرا
رئیس محترم مرکز امور شاهد و ایثارگران دانشگاه آزاد اسلامی

خبر درگذشت ام‌الشهید حاجیه‌خانم ظل‌طاعت، والده مکرمه جنابعالی، موجب تاسف و تاثر بسیار گردید. این مصیبت را صمیمانه به جنابعالی و سایر بازماندگان تسلیت و تعزیت گفته، از درگاه خداوند رحمان برای آن مرحومه، رحمت و مغفرت جاودان و برای بازماندگان صبر و شکیبایی مسألت می‌نمایم.

حمیدرضا مقدم‌فر